

Natalia BEG

Rapska obitelj Dokulo: o heraldičkom znaku, njihovoj vezi s otokom Krkom i obnovom kapele pokraj rapske katedrale

Natalia BEG, mag. pov. umj. i ped.
Konzervatorski odjel u Rijeci
Užarska 26
HR – 51 000 Rijeka
beg.natalia@gmail.com

UDK 929.642Dokulo
Izvorni znanstveni članak

U ovom radu analiziran je „grb“ s otoka Raba za koji se dosad nije znalo kojoj obitelji pripada. U tekstu je predstavljena obitelj Dokulo kojoj je „grb“ pripadao, a ubiciran je i njihov posjed na otoku Krku. Uz sam „grb“ veže se natpis u rapskoj katedrali na kojemu je bio prikazan. Zahvaljujući istraživanju literarnih izvora iznesene su nove spoznaje o obitelji Dokulo. U radu spominjemo i neke druge obitelji na Kvarneru koje nisu imale plemićki status, a koristile su se istim motivom kormila na vlastitim „grbovima“.

Ključne riječi: obitelj Dokulo, Dokulovo, crkva sv. Petra u gradu Rabu, Dominik Dokulo.

UVOD

Tema rapskih grbova nije mnogo obrađivana u znanstvenoj literaturi. Rapskim grbovljem dijelom se bavio Miroslav Granić opisavši ih i određivši im pripadajuće obitelji.¹ S rapskom heraldičkom baštinom možemo se upoznati i u monografiji Goroslava Oštrića *Monumenta heraldica. Izbor iz heraldičke baštine Primorsko-goranske županije* (2002.).² Velik je broj heraldičkih spomenika na otoku Rabu koji su ostali nezabilježeni, nisu opisani, odnosno nisu atribuirani pojedinim

1 GRANIĆ 1987, 225-250.

2 OŠTRIĆ 2002.

Sl. 1 „Grb“ u župnom uredu u Supetarskoj Dragi / privatno vlasništvo (foto: Natalia Beg)

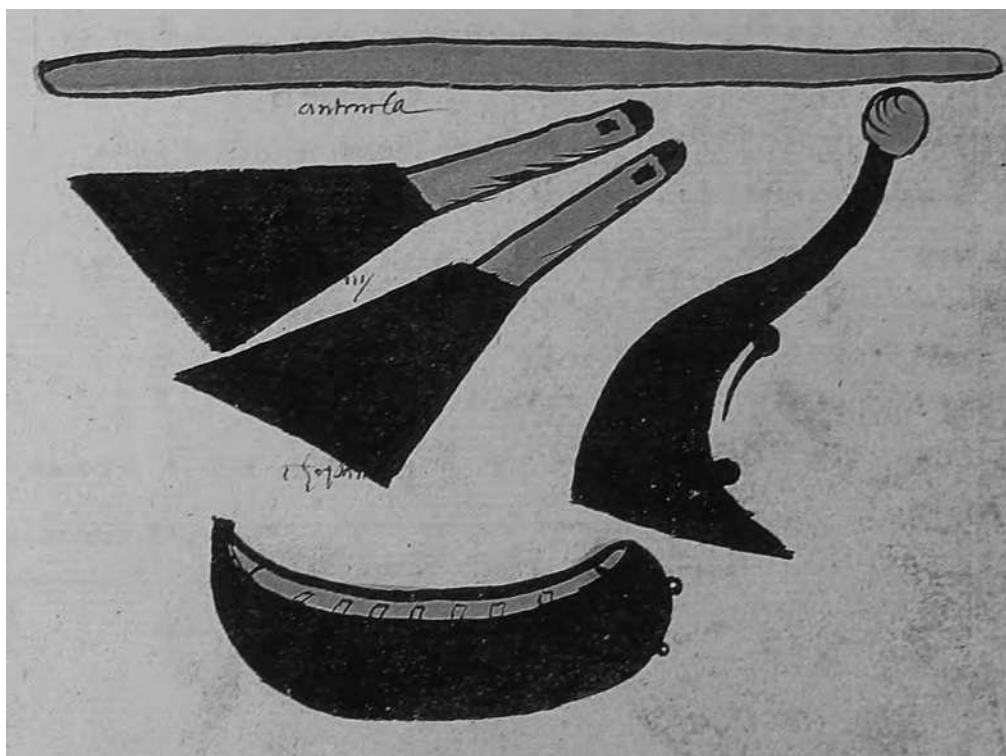

Sl. 2 Nadvratnik uzidan na unutarnjem licu sjevernog zida rapske katedrale (foto: Natalia Beg)

obiteljima. Najvećim dijelom srednjovjekovni grbovi s otoka Raba pripadaju domaćim plemićkim obiteljima, a rapske plemićke obitelji u svom je sintetskom radu predstavio Dušan Mlacović (*Građani plemići. Pad i uspon rapskog plemstva*, 2008.).³ Jedan od u literaturi nepoznatih heraldičkih prikaza u kamenu je „grb” koji se danas nalazi u Supetarskoj Dragi, u župnom uredu (sl. 1). Donesen je iz grada Raba prema usmenom kazivanju sada umirovljenog, dugogodišnjeg župnika crkve sv. Petra u Supetarskoj Dragi, Petra Kordića.

Osvrnut ćemo se na danas neugledan, sekundarno uzidani nadvratnik u rapskoj katedrali, jedva zamjetan u sjevernom brodu crkve (sl. 2). Kada je riječ o kamenoj plastici katedrale istraživači su se uglavnom bavili ranorenesansnom skulpturom i kamenom opremom crkve iz radionica Andrije Alešija i Petra Trogiranina te ranokršćanskim, odnosno ranosrednjovjekovnim arhitektonskim nasljeđem unutar ljuštare romaničke graditeljske etape. U obilju raskošnog skulptorskog nasljeđa neki su ulomci kamene plastike iz katedrale ostali pomalo zaboravljeni. Jedan od njih je prije spomenuti kameni vapnenački nadvratnik na zidu u sjevernom brodu. Natpis na njemu i središnji prikaz u okruglom polju zbog posolice danas su jedva čitljivi. Zašto je taj neugledni kameni nadvoj potpuno jednostavna oblikovanja zaslužio ugradnju u unutrašnjost katedrale? Razlog se skriva u važnosti za rapsku komunu koju je mukotrpnim radom stekla jedna potpuno obična, izvorno siromašna, pučka rapska obitelj.

.....
3 MLACOVIĆ 2008.

Sl. 3 Crtež kormila pomorca iz 15. stoljeća (preuzeto iz: McGEE 2008)

Prikaz unutar pravokutnog polja kamenoga grba, odnosno pseudogrba ili heraldičke oznake zatečene u supetarskom župnom uredu pojavljuje se i na nadvratniku u rapskoj katedrali. U središtu okvira „grba“ nalazi se motiv kormila. Zbog tvrdoće kamena to nije vjeran prikaz kormila, riječ je o određenoj stilizaciji srodnoj grafičkim prikazima brodskih kormila u 15. stoljeću (sl. 3).⁴ Na kamenom primjeru grba u Supetarskoj Dragi povrh letve kormila u gornjim uglovima u plitkom su reljefu prikazane dvije osmerokrake zvijezde. Lijeva zvijezda postavljena je niže od desne. Po sredini „grba“ nazire se horizontalna debela puna traka. Sam okvir „grba“ smješten je unutar pravokutnog polja oko kojega je isklesan izdignuti okvir u obliku izmjenično postavljenih kasnogotičkih zubaca. U donjim uglovima između polja „grba“ i pravokutnog okvira nalaze se dva cvijeta s tri latice. Donja latica koja ide u vrh uglova je najkraća, a druge su dvije bočne izdužene. Osim

4 The Book of Michael of Rhodes: a fifteenth century Maritime Manuscript 2008, 357, 346, 343, 328.

Sl. 4 „Grb“ uzidan na kući u staroj gradskoj jezgri, Ul. Dinka Dokule 6 (foto: Natalia Beg)

u župnom uredu u Supetarskoj Dragi, istovjetan heraldički motiv predstavljen je u drugačije oblikovanom okviru na pročelju jedne zgrade u povijesnoj jezgri grada Raba (sl. 4). Uzidan je na pročelju višekratno pregrađene kuće s velikim unutarnjim dvorištem nalik na plemićke palače. „Grb“ je smješten odmah iznad ulaznog portala. Po sredini ima pukotine, a oštećen je i u gornjem lijevom uglu. Heraldička reljefna slika nalazi se unutar pravokutnog okvira oblikovanog nizom motiva lišća.

JEDAN NEPOZNATI „GRB“, KAPELA SV. PETRA I OBITELJ DOKULO I NJIHOV POSJED NA OTOKU KRKU

Ulomak nad vratnika u rapskoj katedrali

Prema zabilježenom crtežu i arhivskom prijepisu teksta na danas nečitljivom kamenom nadvratniku uzidanom u rapskoj katedrali možemo povezati heraldički prikaz iz Supetarske Drage, grb s pročelja kuće u gradu Rabu i spomenuti nadvratnik.

Prijepis natpisa glasi:

DEO (izjedeno, nečitko) M° / ET APOSTOLO PETRO / HAEC
ERECTA CAPELLA / EST / SUMTIBUS ANDREE / DOCUE BONI
ARBEN(sis) / MDXIII. V(niversita)TIS(?)

Iz natpisa doznajemo da je Andrija Dokulo, dobri Rabljanin, dao o svom trošku sagraditi kapelu sv. Petra 1513. godine. Sudeći po izvorima natpis se nekada nalazio u sklopu kapele sv. Petra (*de Nadra*) smještene desetak metara zapadno od pročelja katedrale. Fra Odorik (Odoriko) Badurina, rapski kroničar, natpis je zatekao uzidan u katedrali pokraj vrata sakristije. Kapela sv. Petra spomenuta na natpisu spominje se već 1447., što znači da je postojala i prije 1513. godine. Spomenuta je i 1514. godine kada Krste Bilinić izjavljuje pred notarom što je primio za dotu

Sl. 5 „Grb“ na nadgrobnoj ploči u podu u dvorištu benediktinskog samostana sv. Marije anđeoske u Krku (foto: Damir Krizmanić)

svoje žene.⁵ To nas navodi na zaključak da je Dokulo crkvu obnovio jer je bila u lošem stanju, a ne da ju je ponovno sagradio.

Na crtežu „grba“ iz arhivskih izvora u središnjem okruglom polju nadvratnika („grb“ je prikazan u sklopu natpisa) ne vidimo prikazane dvije osmerokrake zvijezde u gornjim uglovima. Po tome se crtež razlikuje od reljefnog prikaza ovoga „grba“ u kamenu, u Supetarskoj Dragi i na jednoj kući u gradu. Na crtežu je prikazana samo zvijezda u gornjem lijevom uglu, i to ne osmerokraka nego šesterokraka. Možda je razlog tome to što je „grb“ na natpisu u katedrali bio oštećen pa desne zvijezde i nije više bilo, a lijeva je prikazana kao šesterokraka, isto tako zbog oštećenosti ili zbog nemara autora crteža oko detalja. Natpis je 1775. godine, dana 15. ožujka, prepisao *notaro publico* Predolin Gaudencije kao svjedočanstvo kaptolu.⁶

Vrlo sličan heraldički prikaz nalazi se uz crkvu sv. Marije anđeoske na Krku u dvorištu ženskog benediktinskog samostana uzidan u podu. Prikaz se nalazi na nadgrobnoj ploči (sl. 5). Unutar štita je motiv kormila, slično kao i na „grbu“ koji je pripadao obitelji Dokulo, no izostaju dvije zvijezde u gornjim uglovima. Ispod „grba“ ploča je razlomljena, uočava se izlizani natpis u kojem se spominje neki Scrabogna (u suvremenoj inačici to bi bilo prezime Škrobonja) i njegovi nasljednici. Ispod natpisa je 1525. godina. Sličan je „grb“ prikazan u bilježnici Mijata Sabljara (sl. 6). „Grb“ se nalazi na nadgrobnoj ploči s godinom 1751., Enza Valentia i njegova brata Petra u gradu Pagu, u crkvi sv. Frane uzidan u podu crkve.⁷ Jedan sličan prikaz iz baroknog stilskog razdoblja nalazi se na nadgrobnoj ploči na podu crkve sv. Justine u gradu Rabu.

O ranim prikazima kormila

Najranije prikaze kormila možemo prepoznati kao jedan od atributa koji se ustalio u ikonografiji rimske božice Fortune.⁸ Rimska božica Fortuna bila je božica sreće, dobre prilike, što dolazi od tumačenja

.....
5 Arhiv franjevačkog samostana sv. Bernardina (sv. Eufemije), Kapor (Rab): Odorik BADURINA, *Kamporske kronike* II, 103.

6 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 103.

7 Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb: Mijat SABLJAR, *Putne bilješke*, Pag, knj. 4, 23.

8 ARYA 2002, 69.

Sl. 6 Crtež „grba“ s nadgrobne ploče u podu crkve sv. Frane u Pagu (preuzeto iz: Putne bilješke Mijata Sabljara, Pag, 23)

njezina imena. *Ferre* znači donositi, a *fors* znači priliku. Glavna mjesta štovanja njezina kulta su Rim, Praeneste i Antium. Fortuna se štuje u raznim oblicima i njezino je značenje kao božice raznoliko. *Fors* Fortuna se, primjerice, vezuje uz agronomiju i zaštitu nižih slojeva društva i robova. Upravo stoga što se veže uz različita značenja teško je interpretirati sam prikaz božice Fortune. Njezine različite osobine uvjetovale su i pojavu različitih epiteta uz samo ime Fortuna. Razlikujemo *Fortunu Stabilis*, *Fortunu Brevis*, *Fortunu Dubiu*, *Fortunu Respiciens* itd.

Kormilo, kotač i krila standardizirani su dio ikonografije te božice.⁹ Osim navedenih, uz nju se javljaju i globus, *cornucopia* i sandale.¹⁰ Kormilo se općenito javlja kao atribut božica Fortune i Tyche te ih se vezuje za pomorstvo i trgovinu. Božica Tyche se često poistovjećivala s Fortunom kao njezina grčka varijanta. Kormilo se posebno javlja kao simbol pomorskih gradova. Najraniji prikaz u reljefu Tyche i kormila jest reljef iz 4. stoljeća iz Tigee, koji je izgubljen. Taj se motiv kao simbol javlja na helenističkom novcu 212. – 83. g. pr. Kr. u Sirakuzi, Babilonu i Tripolisu. Najraniji novac s prikazom Tyche i kormila je sa Sirakuze iz 212. g. pr. Kr.¹¹

9 ARYA 2002, 59-61.

10 ARYA 2002, 68.

11 ARYA 2002, 77, 78.

Najraniji primjer Fortune s kormilom na zapadu je iz 44. g. pr. Kr. na rimskom republikanskom novcu koji je kovao magistrat Sepullia Macera.¹² Sama božica Tyche bila je vrlo popularna među pomorcima.¹³ Pomorske atribute božice Tyche i Fortune spominje Plutarh i piše da je Fortuna moćna božica te da je potrebna veza s njom za uspjeh u nekoj bitki, politici ili životu općenito.¹⁴ Bez Fortune nije se moglo uspjeti ni na jednom životnom području. Kormilo i *cornucopia* koji se javljaju uz nju povezuju se sa simbolom morske moći (kormilo) te se smatra da simboliziraju ulogu u opskrbi žitom (*cornucopia*).¹⁵ Globus i kormilo u kombinaciji s Fortunom ili Fortuna u kombinaciji s kormilom česti su prikazi na rimskom novcu u kasnoj Rimskoj Republici.¹⁶

Prikaz kormila koji vidimo uz ovu rimsku božicu razlikuje se grafički od kormila koji se prikazivao i koristio u 15. stoljeću. Stoga pojave kormila uz božicu Fortunu ovdje navodimo samo kako bismo objasnili moguća značenja i konotacije, a ne kako bismo se referirali na sličnost u grafičkom prikazu. Na našim prostorima božica Fortuna s kormilom u obliku male brončane skulpture otkrivena je 1929. godine blizu Savudrije. Visoka je 9 cm i datira se od 1. do 3. stoljeća.¹⁷

Kapela sv. Petra pokraj katedrale u gradu Rabu

Kapela sv. Petra (u izvorima *S. Pietro de Nadra*) u literaturi se navodila kao crkva sv. Antona i služila je tijekom 19. stoljeća kao gradska mrtvačnica.¹⁸ Neki je spominju i kao crkvu sv. Ivana Krstitelja.¹⁹ Kao što je već rečeno, prvi je put ta crkva spomenuta kao kapela sv. Petra u izvorima godine 1447.,²⁰ a 1461. godine spominje se prior Toma (*Thoma*) koji želi da ga se zakopa u crkvi sv. Petra *de Nadra*.²¹ Godine 1464. u svojoj oporuci prezbiter i kanonik rapski Julije (*Julianus*) želi da ga ukopaju na

12 ARYA 2002, 79.

13 ARYA 2002, 112.

14 ARYA 2002, 116.

15 ARYA 2002, 274, 275.

16 ARYA 2002, 72, 82.

17 VEŽNAVER 2018, 1.

18 SCHLEYER 1914, 44.

19 BRUSIĆ [1926.], 55, 56.

20 BADURINA, *Kamporske kronike* 1, 753.

21 BADURINA, *Kamporske kronike* 1, 854.

groblju kod katedrale, kod kapele sv. Petra.²² Kapela je 1510. sjedinjena s kaptolom.²³ Dokula Bonus se u nju ukapa 1526. godine. Na taj dan želi da svi rapski svećenici za njega mise. U istoj je bilješki spomenuto da se najstariji sin Dokule Bonusa zove Dominik.²⁴ Zatim umire Antun Dokulo i želi da ga se ukopa u kapeli sv. Petra *de Nadra*. Pri tome navodi da je kapela sv. Petra njihova privatna građevina, odnosno mjesto obiteljske grobnice. Za izvršitelja oporuke ostavio je Dominika, sina svojega brata koji se također zvao Dominik, kao i najstariji sin Dokule Bonusa.²⁵ U spomenu iz 1773. kapela se naziva *S. Petro in vinculis*.²⁶ Godine 1777. vizitira je biskup i navodi da je trošna te zbog toga više ne može biti u funkciji.²⁷ Biskup ponovno vizitira kapelu 1787. godine i navodi da je *in stato rovinosa*.²⁸

Na pročelju, iznad vrata, do rušenja crkve bila je uzidana glava boga Jupitera²⁹ koja se sada nalazi u Beogradu. Kapela je zbog trošnosti demolirana i uklonjena između 1913. i 1916. godine. Kameno opločenje uklonjeno je pri gradnji kanalizacije. Tada su iz grobnice maknute kosti Dominika Dokule, poznatog rapskog dobrotvora, i pospremljene u sakristiju katedrale dok mu se nije uredio grob na današnjem groblju.³⁰ Faust Inchiostri 1913. godine ruši kapelu zajedno s hridima ispod i oko nje kako bi kamenje iskoristio za gradnju nove rive. Rušenje mu je dopustio tadašnji župnik don Petar Zahija.

U opisu kapele stoji da je bila deset metara udaljena od katedrale. Nalazila se između katedrale i crkve sv. Roka. Bila je duga četiri-pet metara. Za glavu rimskog boga Jupitera mještani su mislili da je riječ o glavi nekog sveca. Poistovjećivali su ga sa sv. Petrom, jer čija bi drugo glava bila uzidana na pročelje crkve sv. Petra. Krsto Spalatin zamolio je župnika da mu daruje glavu nakon demoliranja crkvice, što je župnik i učinio te se glava čuvala u kući Leona Spalatina.³¹ Nije poznato kako je

.....
22 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 6.

23 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 98.

24 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 118.

25 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 197.

26 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 312.

27 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 322.

28 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 341.

29 BADURINA, *Kamporske kronike* 1, 754, 753.

30 BADURINA, *Kamporske kronike* 4, 135.

31 BADURINA, *Kamporske kronike* 1, 753, 754.

između dva svjetska rata dospjela u jedan muzej u Beogradu. Konzervator muzeja za starine u Dalmaciji tom se prilikom dopisivao s rapskom općinom zbog rušenja kapele. Frane Bulić tražio je izvještaj o okolnostima rušenja kapele, u koju je bio uzidan i jedan žrtvenik (ara) posvećen vrhovnom rimskom božanstvu Jupiteru.³² Konzervatori su tražili da Inchiostri vrati glavu boga Jupitera koja je bila uzidana na pročelju. Slijedila je birokratska prepiska u kojoj Općina piše Inchiostriju da je vrati, no on odgovara da je glavu poklonio jednom natporučniku u Rabu. Općina je tada morala pisati tom natporučniku i tražiti da, po naredbi Konzervatorskog ureda, vrati glavu. Natporučnik vraća glavu, a Konzervatorski ured daje je na brigu rapskoj župnoj crkvi. No nakon silnih dopisa i prepiski da se glava sačuva rapski nadžupnik je poklanja Krsti Spalatinu.³³ O glavi Jupitera podrobnije je pisao Nenad Cambi.³⁴

Ako pobliže promotrimo sačuvane fotografije kapele s početka 20. stoljeća, uočiti ćemo da je kapela kvadratnog oblika sagrađena od klesanaca velikog formata (sl. 7). U sredini je glavni ulaz bez vidljive dekoracije na dovratnicima ili nadvratniku. Nadvratnik nad ulazom je upravo onaj koji je danas uzidan u katedrali. Na jednoj od tih fotografija s početka 20. stoljeća možemo u sredini nadvratnika uočiti i okruglo polje u kojem je bio smješten „grb“.³⁵ Uglovi kapele izvedeni su kao obli polustupići. Iako se na fotografiji oni ne vide dobro, vjerojatno je riječ o uglovnim stupićima karakterističnima za 15., ali katkad i 16. stoljeće, kakve možemo naći na palačama Dominis i Cernotta u Rabu, ali i na brojnim drugim građevinama širom Dalmacije i Primorja.

Iznad nadvratnika je profilirani oštro rezani vijenac. Vijenac se vidi samo na pročelju i jednom dijelu bočnih zidova. Klesanci korišteni za pročelje i jedan dio bočnih zidova su uglavnom istih dimenzija, izuzev nekoliko klesanaca koji su većih dimenzija. Iako ne postoje bolje fotografije, crteži ili opisi građevine, izvjesno je ranoantičko podrijetlo ugrađenih kamenih blokova. Primjere uzidanih antičkih kamenih blokova „spolia“ u blizini imamo na Velikoj palači Galzigna, tj. kući

32 BRUSIĆ [1926.], 55,56.

33 BADURINA, *Kamporske kronike* 4, 152.

34 CAMBI 1987, 175-182.

35 DOMIJAN 2007, 169.

Sl. 7 Fotografija kapele sv. Petra s početka 20. stoljeća (preuzeto iz: DOMIJAN 2007)

Galzigna na Pjacetu, preko puta crkve sv. Justine, na više mjesta u kućama u Gornjoj ulici, u uglu pročelja katedrale, ali i u uglu kapele sv. Katarine te u prizemlju katedralnog zvonika.

Iznad vijenca kapele nalazi se okrugli otvor, na vanjskim rubovima profiliran koso rezanim stranicama. Kapelu pokriva šatorasti, četverostranični krov pokriven kupama uronjenima u mort, što sugerira da je on recentan. S obzirom na vrijeme kad je Dokulo obnovio kapelu, bilo bi logičnije da je građevina bila presvođena kapela s preslicom i okruglim otvorom na pročelju iznad glavnog ulaza, poput brojnih primjera realiziranih tijekom 15. i 16. stoljeća.³⁶ Takvo oblikovanje tlocrta kapele sv.

.....
36 DOMIJAN 2007, 168, 170, 171.

Petra pomalo je netipično za grad Rab, a očito je izvedeno zbog prostornih ograničenja na rubu trga između katedrale i Biskupije, na rubu strmog obronka prema parku Dorki ili zbog želje da se kapela koja je trebala biti obiteljski mauzolej i izgledom razlikuje od ostalih kapela i crkvi.

Isto tako treba obratiti pozornost na stražnji dio kapele koji, nažalost, ni na jednoj fotografiji ne vidimo u cijelosti. Iz dostupnih fotografija vidi se da je bio ožbukani. Moguće je da su ga ožbukali jer je bio građen od lošeg kamena i neugledan. Dokule su pri obnovi kapele mogli obnoviti samo pročelje, stražnji dio mogao je biti stariji. Tome u prilog ide i činjenica da su posvete sv. Petru u pravilu starije. Crkva sv. Petra u Supetarskoj Dragi tako je, primjerice, sagrađena u 11. stoljeću, ali vjerojatno na temeljima ranokršćanskog sakralnog objekta.³⁷ Kao analogiju položaja crkve s posvetom sv. Petru pokraj katedrale spomenimo kapelu sv. Petra pokraj katedrale u Korčuli.³⁸

Obitelj Dokulo – zaklada i posjed na otoku Krku

O obitelji Dokulo imamo vrlo malo arhivskih podataka. Zna se da je obitelj Dokulo bila imućna, no ne spominju se u popisima rapskog plemstva. Godine 1492. jedan Dokulo (*Dochullo*) spominje se kao *macellator* (mesar),³⁹ dok se 1609. jedan od članova obitelji (Dominik) spominje kao trgovac.⁴⁰ Godine 1517. imamo zapis o toj obitelji, spominje se *Franciscus Doculo* koji sastavlja testament. Komesar za tu priliku bio je njegov otac Dokula Bono. U oporuci ističe kako želi da ga ukopaju u kapeli sv. Petra i Pavla pokraj njegova strica. Također navodi kako želi da ga se upiše u bratovštinu *Corporis Christi*. Tijelo neka mu obuku u franjevački habit.⁴¹ Godine 1526. *Doculus Bonus* sastavlja testament, traži da ga ukopaju u kapelu sv. Petra kod katedrale. Važno je primijetiti da se kapela sv. Petra navodi kao Dokulova.⁴² Obitelj Dokulo spominje se i 1528. godine, kada je u njihovoj kući sastavljen ugovor pisan glagoljicom.⁴³ Teren za gradnju crkve sv. Marina u gradu Rabu donirao je

.....
37 DOMIJAN 2007, 228, 231.

38 NIKŠIĆ 1986, 446.

39 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 55.

40 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 63.

41 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 106.

42 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 118.

43 BADURINA, *Kamporske kronike* 2, 120.

upravo pripadnik obitelji Dokulo. On je bio trgovac i dao je 1606. godine kuću gdje će se sagraditi crkva sv. Marina.⁴⁴

Svoje bogatstvo obitelj Dokulo može zahvaliti dobrim trgovačkim vještinama. Dominik Dokulo u svoje je vrijeme bio jedan od najuglednijih rapskih trgovaca. Zna se da je izvezio u Imolu med i vosak, a uvezio koralje jer je koraljni nakit bio moderan u njegovo vrijeme, dok Ante Dokulo izvozi konje u Marche. Godine 1539. Dominik Dokulo i Mihovil Spalatin nastavljaju izvoz konja u Marche.⁴⁵

Obitelj je imala posjede na Rabu, ali i na Krku.⁴⁶ Na Krku su imali veliki posjed i danas poznat pod nazivom Dokulovo. Teren Dokulovo kupljen je prije 1614. godine za 890 dukata od *signor* Stefana Domatisa nastanjenog u Baški i nalazi se u današnjoj Staroj Baški. Svi prihodi od terena (pašnjaka, šuma i vinograda) koje je Dominik Dokulo imao u Staroj Baški oporučno u formi zaklade neka idu djevojkama u dobi od 14 godina koje su ostale bez oca i majke, a sačuvale su svoju čestitost. Takve se u talijanskom jeziku u vrijeme fra Odorika Badurine zvalo *graziete*. Danas je teren pretvoren u pašnjak i degradiranu šumu. Dominik Dokulo istaknuo se u rapskoj zajednici dajući novac za siromašne i nevine djevojke. Međutim, ako se djevojke ne udaju ili ne zarede, morale bi vratiti novac. Isto tako, novac nisu smjele koristiti do vjenčanja ili zaređenja nego se on čuvao pod ključem. Takva vrsta pomoći davala se samo sirotama iz grada Raba, ne i onima koje su živjele izvan grada.⁴⁷

Dominik Dokulo umro je između 1614. i 1618. godine, 1. ožujka. Nije poznato koje je to točno godine bilo, ali navodi se da nije bilo 1614., kada se sastavlja njegova oporuka. Svakako je bilo prije 1618. ili 1618. jer tada njegova udovica u svojem testamentu navodi kako želi da za nju i njezina pokojnog muža, koji je umro 1. ožujka, misu drže koludrice iz crkve sv. Antona.⁴⁸ Dominik Dokulo bio je pokopan u kapeli sv. Petra. Ista kapela bila je splotom okolnosti porušena u 20. stoljeću, kako je prije opisano. Posmrtni ostaci iz grobnice obitelji Dokulo tada su preneseni u

.....
44 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 44.

45 PEDERIN 1994, 158, 159.

46 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 69.

47 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 70.

48 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 75.

rapsku katedralu, a danas se nalaze u posebno sagrađenoj grobnici na gradskom groblju. Zavod za javnu dobrotvornost tražio je od rapske općine zemljište na groblju, gdje je potom podignut spomenik.⁴⁹ Grobnicu mu radi Žagar u Crikvenici.⁵⁰ Udovica Dominika Dokule, rapskog dobrotvora, također spominje crkvu sv. Petra kod rapske katedrale kao svoju kapelu. To nam potvrđuje da je obnovom 1513. godine kapela sv. Petra postala kapela obitelji Dokulo. Ondje se držala misa, ali su se i ukopavali pripadnici te obitelji.⁵¹

Djevojka koja je možda među prvima dobila *graziju* (1634.) od Dokulove zaklade za siromašne djevojke jest Katarina Spalatin.⁵² Sljedeća koja je dobila *graziju* 1657. godine pripadnica je obitelji Zaro.⁵³ Obje djevojke spremale su se zaređiti u vrijeme kada su dobile legat. Poblize određenje *grazije* imamo 1817. godine. Izbor za mlade djevojke koje će dobiti *graziju* obavljao se kod gradske lože i dodjeljivao se doista mladim gradskim djevojkama bez oca i majke, a koje su bile „poštene“. Te je godine iznosio 240 forinti.⁵⁴ Godine 1846. došlo je do nesporazuma u dijeljenju *grazije*. Djevojka koja ju je trebala dobiti živjela je i bila rođena u Lošinju. Njezin otac bio je rođen u Rabu, ali već je 30 godina živio u Lošinju. To su bili razlozi zbog kojih općina nije odobrila da se djevojci dodijeli *grazia*.⁵⁵ Dokulova pomoć mladim, siromašnim i nevinim djevojkama jedan je od legata od kojih se sastojao Zavod za javnu dobrotvornost grada Raba.⁵⁶

Zakladu Dokulo osniva 16. veljače 1614. oporukom te zapisom iz kolovoza iste godine. Posljednji predsjednik Zaklade bio je Dujam Lovro Galzigna. Samo je jedna djevojka godišnje dobivala miraz, što se određivalo izvlačenjem imena. Izvlačenje je bilo prve nedjelje u listopadu u gradskoj loži. Zadnje takvo izvlačenje bilo je 1931. godine, a djevojka koja je odabrana bila je Antica (Tonči) Kaloćira, rođ. Fafandel.⁵⁷

49 BADURINA, *Kamporske kronike* 4, 430.

50 BADURINA, *Kamporske kronike* 5, 93.

51 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 80.

52 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 90.

53 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 130.

54 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 473.

55 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 609.

56 BADURINA, *Kamporske kronike* 3, 673.

57 BARIĆ 2007, 265, 266.

ZAKLJUČAK

Ranije opisani nadvratnik sekundarno uzidan u rapskoj katedrali i kameni reljefni prikaz „grba“ iz Supetarske Drage s prikazom kormila pripadali su obitelji Dokulo. Dokule nikad nisu bile primljeni u zbor rapskih plemića. U razdoblju renesanse u mnogim mediteranskim gradovima naglo obogaćeni pučani stvaraju nove heraldičke motive u obliku grbova koje postavljaju na pročelja svojih kuća. Razlog zašto je na „grbu“ prikaz kormila jest bavljenje te obitelji trgovinom, a poznato je da su bogati trgovci 15. i 16. stoljeća, kao što su to bili pripadnici obitelji Dokulo, imali jedan ili više brodova.⁵⁸ Bogatstvo obitelji temeljilo se na trgovini i pomorstvu, na uvozu i izvozu određenih proizvoda.

Natpis u katedrali pomogao je da ispravno odredimo titular crkve sv. Petra koja se dosad nazivala raznim titularima. Kapelu je o svom trošku obnovio Andrija Dokulo. Od toga trenutka ta kapela postaje obiteljska grobnica, mauzolej Dokula. Prije Dokuline obnove zabilježeno je da su se rapski kanonici ukapali pokraj crkve sv. Petra kod katedrale na tamošnjem groblju. O starosti crkve ne znamo mnogo, ali sudeći po titularu, mogla bi biti puno starija od 1447. godine, kada se prvi put spominje. Primjer da jedna crkva služi kao mauzolej pojedincu ili jednoj obitelji nije rijedak slučaj s obzirom na to da je takav primjer kapela bl. Ivana Ursinija. Uzori za trogirsku kapelu traže se u antičkim izvorima. Antički mauzoleji, kao i trogirski kapela, pravokutnog su tlocrta i presvođeni.⁵⁹ Kapela sv. Petra i mauzolej obitelji Dokulo mogla je imati pravokutan tlocrt, sudeći po sačuvanim fotografijama, ali ne znamo kako je iznutra izgledala. Jedino što znamo o interijeru kapele jest da se u njoj nekada nalazila slika sv. Petra koja je kasnije preseljena u kapelu Zudeniko u katedrali (koja se zvala i kapela sv. Petra ili baptisterij ili kapela Zudeniko Scaffa).⁶⁰ Fotografija slike nalazi se i u fototeci Konzervatorskog odijela u Rijeci, gdje je također navedeno da potječe iz crkve sv. Petra.

Antički kameni spomenici svakako su prisutni na kapeli Dokulo kao element prestiža i ugleda. Tako je glavu boga Jupitera u kapelu

58 PEDERIN 1994, 166.

59 IVANČEVIĆ 1992, 56, 59.

60 BADURINA, *Kamporske kronike* 1, 796.

vjerojatno uzidao sam Andrija Dokulo, njezin obnovitelj. Postavljanje antičkog spomenika, razbarušenog lika Jupitera na građevinu nastalu u renesansi, prepoznajemo kao humanistički čin kakav imamo i na palači Dominis u Srednjoj ulici, gdje je na pročelju uzidana glava antičkog filozofa.

Zahvaljujući podacima o posjedima ove obitelji razjašnjeno je i zašto se zemljište na otoku Krku u Staroj Baški naziva Dokulovo. Veze stanovnika Krka i Raba stoljećima su bile intenzivne, ali naš je primjer jedini u kojem rapska obitelj ima veleposjed na otoku Krku. Ne treba zbušnjivati što je ta obitelj sebi dala izraditi grb iako nisu bili plemstvo jer u kasnijim stoljećima grbove imaju i niži crkveni prelati, ali i obrtnici i građani.⁶¹ Slični prikazi kormila javljaju se i kod drugih obitelji kao što su obitelj Valentić s Paga ili obitelj koja se spominje na nadgrobnoj ploči iz benediktinskog ženskog samostana u Krku pa možemo pretpostaviti da je pojava kormila i na tim primjerima povezana s pomorstvom i trgovinom različitih pučanskih dobrostojećih obitelji.

Sve dosad izneseno govori u prilog činjenici da je obitelj Dokulo bila utjecajna i vrlo bogata. Svrstavali su se rame uz rame uz samo plemstvo. Zapravo, mogli bismo reći kako su smatrali i da su viši od njih jer imaju vlastitu grobnu kapelu uz katedralu poput najviših crkvenih predstavnika ili plemićkih moćnika. Obitelj Dokulo bila je iznimno pobožna sudeći po donaciji za gradnju crkve sv. Marina, ali i želji da se pokapaju što bliže katedrali. Dosad izneseni podaci daju nam potpuniju sliku o životu i usponu jedne pučke obitelji na društvenoj ljestvici tijekom 15. i 16. stoljeća, ali i otkrivaju blisku povezanost dvaju susjednih otoka, Krka i Raba. Zemlja koju je rapska obitelj Dokulo imala na Krku očito je morala biti dobar izvor prihoda jer je osiguravala novac za pomoć rapskim siromašnim djevojkama. Znajući za posjed rapske obitelji na Krku ostaje otvoreno pitanje o drugim vezama koje su spajale ta dva otoka, je li obitelj Dokulo ili neka druga rapska obitelj imala posjed ili nekretnine na Krku te kakav je bio odnos te dvije velike sjevernojadranske komune i njihovih stanovnika u srednjem vijeku.

.....
61 GRANIĆ – MARTINOVIĆ 1996, 4.

IZVORI I LITERATURA

Izvori:

Arhiv franjevačkog samostana sv. Bernardina (sv. Eufemije), Kampor (Rab):

Odorik BADURINA, *Kamporske kronike 1-5* (rukopis).

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb:

Mijat SABLJAR, *Pute bilješke* (rukopis).

Literatura:

ARYA, Darius Andre, *The goddess Fortuna in imperial Rome: cult, art, text*, Austin: University of Texas, 2002.

BARIĆ, Ivo, *Rapska baština*, Rijeka: Adamić, 2007.

BRUSIĆ, Vladislav, *Otok Rab. Geografski, historijski i umjetnički pregled sa ilustracijama i geografskom kartom Kvarnera i Gornjeg Primorja*, Rab: Franjevački kamporski samostan sv. Eufemije, [1926.].

CAMBI, Nenad, Zapažanja o antičkoj skulpturi na otoku Rabu, u: *Rapski zbornik (zbornik radova sa Znanstvenog skupa o otoku Rabu, održanog od 25. do 27. listopada 1984. godine)*, ur. Andre MOHOROVIČIĆ, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Skupština općine Rab, Filozofski fakultet Zadar – OOUR Humanističke i društvene djelatnosti, Hrvatsko prirodoslovno društvo Zagreb – Sekcija za povijest znanosti, 1987., 175-182.

DOMIJAN, Miljenko, *Rab – grad umjetnosti*, Zagreb: Barbat, 2007.

GRANIĆ, Miroslav, Stari rapski grbovi i pečati, u: *Rapski zbornik (zbornik radova sa Znanstvenog skupa o otoku Rabu, održanog od 25. do 27. listopada 1984. godine)*, ur. Andre MOHOROVIČIĆ, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Skupština općine Rab, Filozofski fakultet Zadar – OOUR Humanističke i društvene djelatnosti, Hrvatsko

prirodoslovno društvo Zagreb – Sekcija za povijest znanosti, 1987., 225-250.

GRANIĆ, Miroslav – MARTINOVIĆ, Denis, *Grbovi i rodoslovlja iz Povijesnog arhiva u Zadru*, (katalog izložbe), Zadar: Povijesni arhiv u Zadru, 1996.

IVANČEVIĆ, Radovan, Geneza arhitektonskog rješenja trogirске kapele (1468), *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 16 (1992): 55-65.

MLACOVIĆ, Dušan, *Građani plemići. Pad i uspon rapskog plemstva*, (prijevod sa slovenskog Anita Peti-Stantić, Jelena Tušek, Miroslav Gradečak), Zagreb: Leykam international (Biblioteka Monografije iz hrvatske povijesti), 2008.

NIKŠIĆ, Goran, Maniristička palača Arneri u Korčuli, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 26 (1986): 445-469.

OŠTRIĆ, Goroslav, *Monumenta heraldica. Izbor iz heraldičke baštine Primorsko-goranske županije*, Rijeka: Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, 2002.

PEDERIN, Ivan, Rapska trgovina, pomorstvo, brodogradnja, ribarstvo, materijalna kultura i novčarstvo u XVI. stoljeću, *Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka* 35/36 (1994): 157-183.

SCHLEYER, Wilhelm, *Arbe. Stadt und Insel*, Wiesbaden: C. W. Kreidel's Verlag, 1914.

The Book of Michael of Rhodes: a fifteenth century Maritime Manuscript, Vol. 1: Facsimile. Edited by David McGEE, Cambridge (MA) – London: The MIT Press, 2009.

VEŽNAVER, Aneta, *Izida Fortuna: sjedinjenje dviju božica / Iside Fortuna: la comunione di due dee / Isis Fortuna: the union of two goddesses*, (Katalog izložbe, Pula, 27. 3. – 28. 5. 2018.), Pula: Arheološki muzej Istre (Katalozi izložbi – Cataloghi delle mostre – Exhibition catalogues, 9), 2018.

Natalia BEG

*The Dokulo family of Rab: on their heraldic symbol,
their connection to the island of Krk and the restoration
of the chapel next to Rab's cathedral*

Summary

This paper contains an analysis of a coat of arms, for which the family origin had been unknown until this point. The Dokulo family, to whom the "coat of arms" belonged, is introduced, and their primary residence has been placed on the island of Krk. The coat of arms, displayed in the cathedral in Rab, is accompanied by an inscription. New findings about the Dokulo family have been put forth thanks to research into literary sources. The paper also notes certain other, non-noble families of Kvarner who used the same helm motif on their own "coats of arms".

Key words: Dokulo family, Dokulo, St. Peter's Church in the town of Rab, Dominik Dokulo.